

Читати усі випуски
«Порогів» онлайн
за QR посиланням або на:
ukrajinci.cz/casopis-porohy

ДЕНЬ НЕЗАЛЕЖНОСТІ В ПРАЗІ

*Українські активісти об'єднали десятки благодійних організацій.
Концерт-марафон зібрав тисячі для ЗСУ. Представники Уряду
Ракушан і Лауренчікова підтримали українців.*

Автор ілюстрації: КРЮЧОК

2-7

8-13

14-22

Колонка в соцмережі: архетип Гоголя;
Хроніки громади; Дайджест; Актуально:
Соціальна допомога, соціальне житло;

Людина: Шевченко, який завжди зі мною – Антонія Цвід; На лінії вогню: дивовижно відважні жінки-військові;

Міркування про нашу незалежність;
Здоров'я: Душевна гігієна або як налагодити своє життя; Суспільство.

НЕДІЛЬНИЙ БЛАГОДІЙНИЙ КОНЦЕРТ З НАГОДИ ДНЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

27 серпня з 14:00 до 22:00 відбулася особлива акція на підтримку України, присвячена Дню Незалежності України за адресою Výstaviště, Praha 7.

На благодійному концерті об'єдналися:

- представники української та чеської влади,
- відомі волонтерські та громадські організації,
- дитячі хори, молодіжні гурти та дорослі вокалісти, щоб підтримати захисників і захисниць України та цивілізованого світу.

Ми подбали про наших відвідувачів різного віку, тому **було створено декілька цікавих секторів**, окрім сцени:

- територія рукоділля - воркшопи з різних видів творчості;
- ярмарка з виробами українських майстринь та майстрів, українською символікою;
- зона знайомства з організаціями, які допомагають українцям з візою тимчасового захисту.

Україна – це приклад вольових зусиль та готовності стояти на варті своїх прав. Вільна та сильна Україна становить гарантію миру і стабільності в Європі. Разом до перемоги! Об'єднані зусиллями ми доведемо, що можемо досягти вагомих результатів.

АРХЕТИП ГОГОЛЯ

Текст: **ОЛЕКСІЙ СЕВРУК**

Певний час тому мене запросили до дискусії над фільмом Юрія Ілленка Вечір на Івана Купала з 1968 року, знятим за мотивами оповідання Миколи Гоголя. Фільм показували у студентському клубі в Гибернській вулиці в Празі, в рамках акції „Весна з українськими фільмами“. Вже під час показу фільму мені спало на думку, наскільки творчість Гоголя просякнута травмою з двох історичних подій: скасування Гетьманщини (1764) і Запорізької Січі (1775).

Відомо, що ці два прояви української автономії, хоч як у своїх останніх фазах радше формальні, скасувала Катерина II. в рамках своєї невимовно жорстокої централістської імперіальної політики. Це – сухі історичні факти. А потім ви це бачите на кіноекрані: безпритульні козаки сидять по селах, де вони, під керівництвом харизматичного Сатани, пиячать з ранку до вечора, чинять різні хуліганські витівки; українське село, яке в кращі часи було територією достатку і цвітіння, розкладається і тліє, країною розповзається Зло. Можновладці будують бутяфорські «потьомкінські села», де, у згоді зі своїми примітивними уявленнями колонізаторів, змушують тубільців «пити і співати». Сцена з подорожжю Катерини II українським півднем було додано до твору вже творцями фільму, в оповіданні Гоголя її нема. Проте, звернення до царівни з певним проханням повторно виникає в українській творчості автора, як своєрідна ідея фікс. З'являється вона в оповіданнях Ніч перед Різдом і Пропала грамота. Українські козаки їдуть лобювати про щось у імператриці (про що саме - це вже читач мав додуматись сам, в обхід тодішньої цензури). Щоразу, проте, їхня місія зазнає кра-

ху: в одному випадку закінчується пиятикою, яка приводить козаків до пекла, в іншому втручається простуватий сільський коваль зі своїм недоречним особистим бажанням «черевичок» для своєї кралі.

Насправді, я не берусь гадати майбутнє. Проте, можна припустити, що у разі, якщо Росія і на цей раз, евфемістично кажучи, досягне своєї мети в Україні, то в горизонті якихось 30 – 50 років можемо очікувати появу геніального російського письменника з українським прізвищем і українськими мотивами у своїй творчості, використовуваними для звеселення тих таки російських можновладців. І між рядків у нього, в натяках і завуальовано, уважний і втаємничений читач буде зчитувати величезну травму з теперішньої війни й геноциду...

Пороги – культурно-політичний часопис для українців у Чеській Республіці. Виходить 12 разів на рік. № 7/2023, рік XXX. Підписано до друку 23 серпня 2023 року. **Ел. пошта:** uicr@centrum.cz. **Інтернет-адреса:** www.ukrajinci.cz/ua/casopys-porohy/, реєстрація: МК ЧР/7044. **Номер готували:** Богдан Райчинець, Ельвіра Божані, Олексій Севрук, Анатолій Крат, Тетяна Пилипчук. Використовуються повідомлення прес-служб посольств, інформангентств та ілюстрації з відкритих джерел. **Художнє оформлення та верстка:** Тетяна Пилипчук, www.plttn.com. За достовірність викладених фактів відповідає автор статті. Редакція має право скорочувати матеріали і не поділяти поглядів автора. Часопис друкується із фінансовою допомогою Міністерства культури ЧР. Видає: «Українська ініціатива в ЧР», Воцелова 3, Прага 2, ід. номер: 60448296; **контакт:** uicr@centrum.cz, www.ukrajinci.cz; Facebook.com/ukrajinska.uicr; **розрахунковий рахунок:** 1925774379/0800.

Porohy – kulturně-politický časopis pro Ukrajince v České republice. Vychází 12krát ročně. Název je odvozen od ukrajinského «porih» – práh, říční práh. Číslo 7/2023, ročník XXX. Uzávěrka: 23. srpna 2023. **E-mail:** uicr@centrum.cz, **web:** www.ukrajinci.cz/cs/casopis-porohy/, registrační číslo: MK ČR/7044. **Číslo připravili:** Bohdan Rajčinec; Elvira Bozhani, Oleksij Sevruk, Anatolij Krat, Tetana Pylypčuk. Používáme tiskové zprávy velvyslanectví, informačních agentur a ilustrace z otevřených zdrojů. **Grafika:** Tetana Pylypčuk, www.plttn.com. Za pravdivost uvedených informací je zodpovědný autor článku. Redakce může krátit text a neshodovat se s názory autora. Časopis vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR. Vydává: Ukrajinská Inicijativa v ČR, z.s., Vocelova 3, Praha 2, IČO: 60448296, **kontakt:** uicr@centrum.cz, www.ukrajinci.cz.; Facebook.com/ukrajinska.uicr, **číslo účtu:** 1925774379/0800.

ПОШТОВА МАРКА “УКРАЇНА – МАТИ” ДО ДНЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ: ПЕРЕДЗАМОВЛЕННЯ ВЖЕ ВІДКРИТЕ

На поштовій марці в інтерпретації художниці Зінаїди Кубар зображений відомий кожному українцю величний монумент, що височіє на Печерських пагорбах Києва і є одним з найвищих у світі (102 м, скульптор Василь Бородай).

До 32-ї річниці Незалежності України пам'ятник, що повернутий щитом до росії, замість демонтованого герба тоталітарного режиму, увінчав тризуб. Монумент «Україна-мати». ■

Пороги

СКАСОВАНО. НЕ ТРЕБА НЕТРЕБКО: ПРАГА ХОЧЕ СКАСУВАТИ КОНЦЕРТ РОСІЙСЬКОЇ СПІВАЧКИ І СПИТАЄ ДУМКИ УКРАЇНЦІ

Концерт Анни Нетребко у Празі скасовано. Про це у четвер 17 серпня повідомили організатори Nachtigall Artists Management.

Співачка перебуває у списку санкцій України через підтримку вторгнення РФ в Україну.

Раніше Нетребко неодноразово підтримувала проросійських сепаратистів, які проголосили так звані “народні республіки” на Донбасі. Критики кажуть, що Нетребко близька до російського диктатора владіміра путіна. Однак Нетребко засудила минулорічний військовий напад росії на Україну.

Заступник мера Праги з питань культури Їржі Поспішіл має намір зустрітись з представниками українського посольства, і проконсультуватися щодо концерту. Приблизно через місяць після початку широкомасштабного вторгнення, наприкінці березня 2022 року, Нетребко публічно засудила так звану “спеціальну військову операцію” і заявила, що за все своє життя зустрічалася з путіним лише кілька разів. За словами нью-йоркської Метрополітен-опери, яка відмовилася найняти співачку після початку російського вторгнення, Нетребко недостатньо чітко висловлювалася щодо путіна. «Я відповіла, що маю російський паспорт, що він все ще є президентом, і я не

можу говорити ці слова публічно. Тож я відмовилася», — розповіла пізніше співачка французькій газеті Le Monde.

Нетребко, яка тривалий час проживає в Австрії, минулого допомагала Путіну під час президентських виборів. Також вона сфотографувалася з прапором і представниками проросійських сепаратистів, які навесні 2014 року за підтримки російських диверсантів та ФСБ влаштували збройний бунт на сході України, та пожертвувала лідеру сепаратистів Олегу Царьову мільйон рублів. Після початку російської військової атаки на Україну в лютому минулого року Нетребко зіткнулася з бойкотом своїх концертів на Заході.

Виступ Нетребко у Празі запланований на 16 жовтня в Сметановій залі “Обецного дому”, який належить місту. У п'ятницю має відбутися зустріч із представниками українського посольства щодо запланованого концерту у “Обецному домі”. Згодом мерія вирішить, чи рекомендувати дирекції закладу скасувати концерт або ні.

За словами Поспішіла, в коаліції керівництва міста є консенсус щодо скасування концерту. Колишній мер, а нині заступник мера з питань транспорту Зденек Їржиб (Піратська партія) повідомив, що це питання — у компетенції Поспішіла. ■

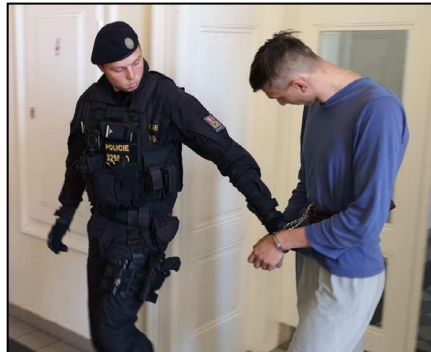
proukrainu.blesk.cz

ЗГВАЛТУВАННЯ У ПЛЗНІ ТА ПРАЗІ: РАКУШАН РОЗУМІЄ СТУРБОВАНІСТЬ ЧЕХІВ, АЛЕ ВІДКИДАЄ КОЛЕКТИВНУ ПРОВИНУ УКРАЇНЦІВ

У неділю 13 серпня 2023 міністр внутрішніх справ Віт Ракушан провів надзвичайну прес-конференцію, присвячену стану злочинності серед іноземців, зокрема українців, у Чеській Республіці

Рівень злочинності, скоєної іноземцями, практично не зріс, – заявив чеський міністр внутрішніх справ Віта Ракушана. Про це він заявив на надзвичайній прес-конференції в неділю 13 серпня. Він також подякував поліції за швидке затримання підозрюваних. Незважаючи на ці напади, Чехія є однією з найбезпечніших країн, стверджує міністр. На прес-конференції також виступив президент поліції Мартін Вондрашек.

Цього тижня поліція міста Пльзень звинуватила 18-річного хлопця у зґвалтуванні та замаху на вбивство молодої дівчини, яку він знав. За словами мера міста Пльзень Романа Заржицького з руху ANO, обвинувачений має громадянство України. У місті у понеділок засідатимуть представники різних служб, які дбають про безпеку.

У поліції лише заявили, що це іноземець, який тривалий час проживає в Чехії. Посольство України в Чехії вже засудило інцидент. Сайт *krimi-plzen* назвав і ім'я підозрюваного – Віктор Весельський. У суботу в соцмережах з'явилася інформація, що 16-річний хлопець, який напав на 38-літню жінку в пражському районі Гостіварж, також є українцем. Тут поліція не розголошує національність підозрюваного і взагалі ніяких подробиць, оскільки йдеться про неповнолітнього. Про це стверджує сайт “Наша Прага” із посиланням на колишнього поліцейського

під псевдонімом Ганц Пільц. У цьому випадку поліція затримувала підозрюваного пострілами у повітря.

Повідомленнями про насильницькі дії серед громадян України негайно скористався голова праворадикальної популістської партії SPD Томіо Окамура. Він відзначився рядом українофобських заяв та закликав до депортації. Міністр Віт Ракушан відповів йому, що грати на “народовецькі ноти” у цьому контексті може тільки “монстр та гієна”. Він назвав партію Окамури “парламентським фашистським рухом”.

Ракушан одразу ж написав, що Конечна “ще не звільнилася від сталінського мислення”. «Санкції проти Росії не є колективною провиною. Індивідум винен у замаху на вбивство. Винуватцем війни є держава, яка її почала – Росія», – парирував міністр. Конечна продовжила звинувачувати міністра у вибіркового використанні принципу колективної провини і нагадала йому про корупційний скандал “Дозиметр”. ■

proukrainu.blesk.cz

РОМСЬКО-УКРАЇНСЬКА ПЛАТФОРМА ПРОТИ ПРОПАГАНДИ

В ідбулась зустріч організована за ініціативи новинного сервісу *Romea.cz*, куди були запрошені представники чеської влади разом з представниками українських та ромських громадських організацій у Чехії.

Дискусія була спрямована на налагодження контакту та запобігання розпалюванню ненависті на підґрунті національної приналежності, які останнім часом сколихнули Чеську республіку. Учасники поділились думками по ситуації, висловили потреби та проблеми, а також налагодили таку важливу комунікацію між громадами і владою Чехії.

Спікери:

– Міністр внутрішніх справ ЧР – Віт Ракушан

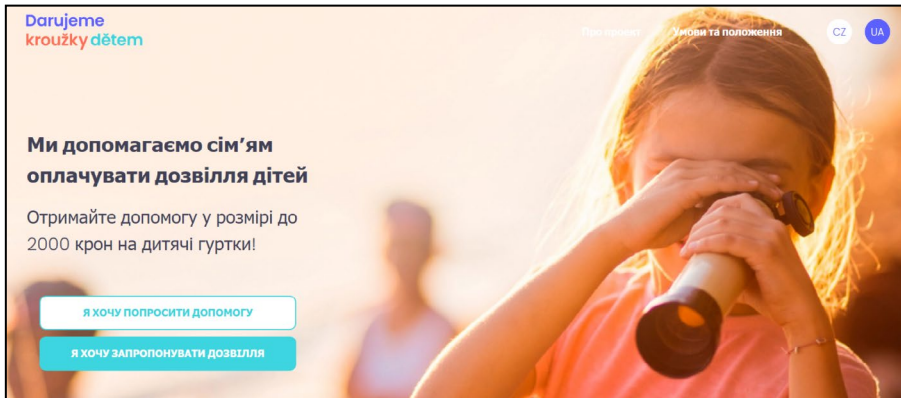

– Омбудсменка з дотримання людських прав ЧР Клара Шімочкова-Лауренчікова
– Урядовва уповноважена у справах ромської меншини у Чехії - Луція Фукова

– Урядовий уповноважений у справах української меншини в ЧР – Богдан Райчинець. ■

Пороги

ФІНАНСОВА ДОПОМОГА ДО 2000 КЇ НА ОПЛАТУ ГУРТКІВ ДЛЯ ДІТЕЙ: ПРИЙМАЮТЬ ЗАЯВКИ З 15 СЕРПНЯ НА 1 ПІВРІЧЧЯ 2023

Стартував другий рік акції **Даруємо дітям гуртки. Можна отримати до 2000 КЇ на оплату гуртків для дітей. Проект Darujeme kroužky dětem надає таку допомогу, як чеським родинам, так й українським.**

Допомога до 2000 КЇ на оплату гуртків спрямована на підтримку заходів під час канікул та шкільних екскурсій на природі. Суму можна використати для оплати участі в літніх, приміських і спортивних таборах та шкільних екскурсіях. Фінансова допомога надається: Сім'ям з дітьми віком 3–18 років з усієї Чехії, які перебувають у скрутному матеріальному становищі та отримують допомогу на дітей. Сім'ям українських біженців з дітьми віком 3–18 років, які перебувають у скрутному матеріальному становищі та проживають у Чехії на підставі толерантної візи або візи тимчасового захисту.

Як зареєструватися?

Для цього необхідно зареєструватися на сайті і заповнити форму (QR посилання нижче)

Подаючи заяву на отримання допомоги, українська сім'я подає документ, що підтверджує надання дитині міжнародного захисту у формі притулку, для якої просять допомогу, візи з метою проживання або додаткового захисту державним органом країни. Крок 1. На сайті Darujeme kroužky dětem виберіть "Я хочу попросити допомогу" і потім зареєструйтеся в системі Aktivní město, як громадянин Чехії чи України та введіть усі дані своїх дітей віком від 3 до 18 років, на яких ви хочете оформити допомогу.

Крок 2. Ви отримаєте інформацію для входу в систему електронною поштою. Крок 3. У складі заяви подати необхідні документи, що дають право на отримання допомоги. Українські сім'ї подають документ, що підтверджує надання дитині, на яку просять допомогу, міжнародного захисту у вигляді притулку, а саме візи з метою тимчасового захисту, або додаткового захисту органом державної влади Чеської Республіки. Після затвердження адміністратором на ваш профіль надається 2 ваучери на суму 1000 чеських крон на кожну дитину.

Крок 4. Знайдіть гурток та виберіть вид діяльності (у меню Пошук поставальника або Пошукова діяльність), для якої ви б хотіли використати отриманий внесок у вигляді ваучера і застуйте його. Ви можете використати один ваучер або обидва. Ви отримаєте PDF-документ на свою електронну пошту, який підтверджує, що ви використали ваучер для певної діяльності.

Ви можете задокументувати це підтвердження організатору кружка. Після закінчення місяця надішлють гроші з погашених ваучерів безпосередньо на банківський рахунок поставальника.

Як розподіляється 2000 КЇ

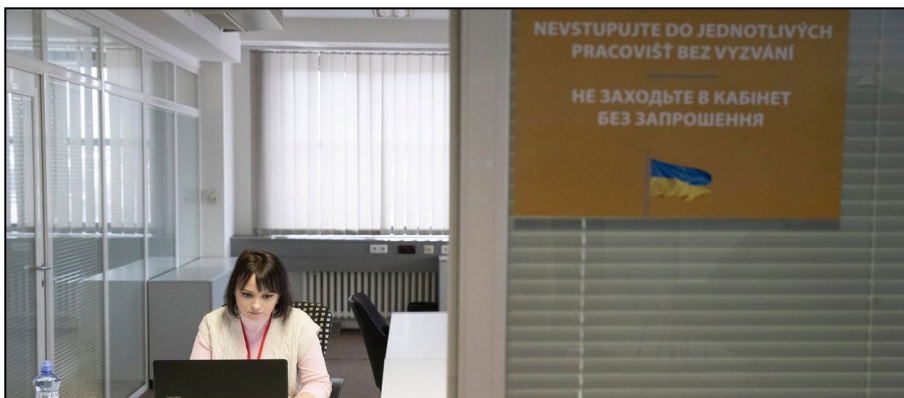
За ці гроші можна сплатити: членський внесок, внесок за участь в експедиції, перегонах, змаганнях чи тренуваннях, оренду музичного інструменту чи спортивного інвентарю. На виділені гроші можна придбати частину обладнання дитини (наприклад, рюкзак, налобний ліхтар, кросівки, предмети для малювання). Внесок також можна використати на оплату заходу вихідного дня (літній табір, активності на канікулах), але тільки якщо це частина довгострокової діяльності.

Важливо! Для підтримки мотивації до участі в заходах батьки також беруть участь у фінансуванні частини заходів. Принаймні, у розмірі 20% від загальної суми заходу. Тобто батьки сплачують особисто мінімум **250 КЇ** чеських крон, якщо вони використовують 1 ваучер на суму **1000 КЇ, або 500 КЇ**, якщо використовують обидва ваучери.

Проект "Aktivní město" підтримує сім'ї українських біженців, які опинилися в скрутному матеріальному становищі, які проживають в Чехії на підставі толерантної візи або візи тимчасового захисту. Система ваучерів для підтримки дозвілля є першою системою такого роду в Чехії. Проект організований Чеською радою дітей та молоді у співпраці з фондом Eduzměna. Фінансово підтримують цю ініціативу фонди та інші інституції. Це – Фондація родини Карела Комарєка, Фондація České spořitelny, Фондація Sazka, a.s. і Альбатрос. Мета – допомогти вирішити обмежену фінансову доступність освіти за інтересами та неформальної освіти для дітей. Це актуально для сімей, які перебувають у скрутному матеріальному становищі, які проживають у Чехії, в тому числі дітей іноземців/громадян біженців з України з тимчасовим проживанням. Дозвілля пропонує дітям можливість проводити час у безпечному середовищі. Діти можуть знайти друзів, відчувати радість і розвинути свій потенціал.

***УВАГА!** Ціна може бути вище 2500 крон, все залежить від характеру зазначеної діяльності. Спосіб/дата оплати може бути встановлена індивідуально заявником та поставальником після узгодження. Усі деталі і умови цього проекту дізнаєтеся на офіційному сайті організаторів. ■ proukrainu.bleesk.cz

СЕРЕДНЬОЧЕСЬКИЙ КРАЙ: З 1 ВЕРЕСНЯ СОЦІАЛЬНЕ ЖИТЛО НАДАВАТИМУТЬ ТІЛЬКИ У ДВОХ КАСПУ

З 1 вересня українці з тимчасовим захистом, котрі хочуть отримати державне соціальне житло у Середньочеському краї, можуть звернутись лише до двох КАСПУ – про це повідомляє МВС Чехії на порталі FRS.

Державне гуманітарне житло у Середньочеському краї будуть надавати лише через КАСПУ у містах Кладно та Кутна Гора. При цьому людину можуть направити до будь-якого міста у регіоні в залежності від наявності вільних місць. Заяви на отримання тимчасового

захисту і надалі прийматимуть у всіх відділеннях КАСПУ. Якщо людина уже має житло та хоче тільки подати заяву на отримання захисту, необхідно звернутись до КАСПУ за місцем проживання. Повний список крайових центрів допомоги Україні доступний на порталі МВС.

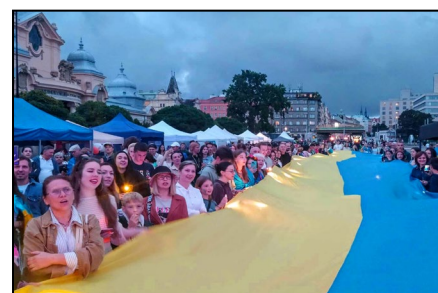
Гуманітарне соціальне житло надається державою безкоштовно як первинна допомога особам, які прибули з України через повномасштабне вторгнення Росії, та ще не знайшли собі житло в Чеській Республіці. Право на проживання у гуманітарному житлі мають усі без винятку особи з тимчасовим захистом протягом 150 днів від отримання захисту. Після 150 днів безоплатно залишатись у гуманітарному житлі можуть тільки біженці, котрі належать до вразливих категорій осіб. ■

proukrainu.bleesk.cz

У ПРАЗІ ДЕНЬ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ ВІДЗНАЧАЛИ БЛАГОДІЙНИМ КОНЦЕРТОМ

цивілізованого світу, на благодійному концерті об'єдналися: представники української та чеської влади; відомі волонтерські та громадські організації; дитячі хори, молодіжні гурти та дорослі вокалісти. ■ proukrainu.bleesk.cz

У Празі щороку День Незалежності України святкують з розмахом. Організуються ярмарки, фестивалі, цього ж року відбудеться благодійний концерт та акція підтримки та солідарності за участі українських та чеських організацій, представників влади, дитячих творчих колективів та інших. **Організатори:** Посольство України в Чехії, некомерційні організації hlas

Ukrainy та Українська ініціатива в Чеській Республіці.

День Незалежності — чи не найважливіше свято, яке має величезне значення для нашої країни. Україна щодня бореться за свою незалежність і волю, відстоює їх впевнено та гідно на фронті, дипломатичних зустрічах і в громадському русі.

Щоб підтримати насамперед захисників і захисниць України та всього

ШЕВЧЕНКО, ЯКИЙ ЗАВЖДИ ЗІ МНОЮ...

Антонія Цвід, українська поетеса, прозаїк і громадська діячка. Авторка двох десятків різножанрових книг, член НСПУ, Товариства «Просвіта», Міжнародного руху «Poetas del Mundo», а також – товариства «KulturLeben», Центральної спілки українців Німеччини в Берліні. Володарка Міжнародних літературних нагород, серед яких німецько-французька ім. Антуана де Сент-Екзюпері. В січні 2023 року за творчу діяльність в Німеччині письменниця відзначена «Золотим дипломом».

(Продовження інтерв'ю в наступному номері)

Спілкувався: АНАТОЛІЙ КРАТ

– А що стало для Вас поштовхом до написання аж трьох романів про Тараса Шевченка під назвою «Возлюбленик муз і грацій. Кохані жінки Тараса Шевченка»? Про нашого українського Пророка і генія вже стільки писано-переписано, що, здавалося б, вже немає що додати...

– Як перейшла з поезії в прозу? Це був радше передбачуваний для мене процес. Наприкінці 90-х я написала рок-фесрію «Корона Євпраксії» й опублікувала в книзі «Гріховна таїна». Тоді ж відбулася і моя моно-вистава за філософсько-еротичною поемою «Обертальний хрест або Філософія двох...», а також був відзнятий телефільм «Антонія Цвід і її «Обертальний хрест...». На прес-конференції професор М. Наєнко високо оцінив цей драматичний твір, піднісни його до рівня творів Лесі Українки. Це надихнуло мене і я вирішила написати ще щось у цьому дусі. Редактор моїх творів Анатолій Дупляк підкинув мені ідею спробувати щось написати про кохання Тараса Шевченка, бо я вже змалку знала його вірші з дідусевого «Кобзаря», за яким я, до речі, навчилася читати ще до школи. Мені захотілося відтворити три етапи кохання поета: до, під час і після заслання. Я почала навіть писати

римовану річ. Але матеріалу назбиралося так багато, що я не могла з ним впоратися, він вилазив за рамки жанру як те тісто з діжі... Я з рік мучилася: то скорочую, то доповнюю, то знов скорочую. Із віршованого варіанту

вже перейшла на прозовий. Це були справжні муки творчості... Саме цим можна пояснити римовані вкраплення в тексти романів, що зробило, як зазначають критики, його оригінальним. Зрештою, коли ми з редактором

трохи його «причесали», вирішила показати провідному шевченкознавцеві, заступнику директора Інституту літератури АН України Сергію Гальченку. Він передзвонив того ж вечора й каже: «Я так нареготався! Чудовий Ваш роман». Ага, думаю, роман! І справді, це ж роман! А роман має бути ширшим – у нього більше можливостей! Я з радістю заходила повертати ті шматки, які так болісно мусила викидати. І коли отямилася, помітила, що маю два романи: перший і третій, а середини нема! Без цього життя Шевченка неповне!

Отож, засукавши рукави, занурилася я знову в архівні матеріали, спогади сучасників, листування... Мені здавалося, що я ніяк не зможу написати про життя Шевченка на засланні, що це безпросвітна сірість... Аж виявилось, що це не так! Шевченка ніколи не переставали кохати жінки, де б він не був. Я відкрила для себе чарівну татарочку Забаржаду, казашку Катю і багато цікавих історій із його життя. Так народилася третя книжка, тобто друга. І вже в 2017 році світ побачила трилогію загалом на 1200 сторінок з кольоровими та чорно-білими репродукціями малюнків Тараса Шевченка. Багато було хвилювань, бо вперше Великий Кобзар виступив як жива людина, зі всіма своїми людськими рисами, ніщо ж бо людське не було йому чуже. Та, хвалити Бога, отримала дуже схвальну пресу.

Посипалися позитивні рецензії і виступи на прес-конференції в Українській формі та на презентаціях в Музеї літератури академіків Миколи Жулинського, Петра Кононенка, а також Сергія Гальченка, який написав передмову до трикнижжя, а також відомих письменників Любові Голоти, Василя Неволова, Петра Перебийноса, авторитетного літературознавця Дмитра Дроздовського... Зрештою трилогію було номіновано на Національну Шевченківську премію. Але, як мені сказав згодом один член комітету, спочатку твоя трилогія мала підтримку більшості, але потім «переважила» поезія Емми Андієвської... Мовляв: «Еммі вже за 90 років, а в тебе ще є час». Ні до кого не маю ніяких претензій – все від Бога. Ще маю час... але, чесно кажучи, вже не знаю, чи маю бажання.

– Вашу трилогію «Возлюбленик муз і грацій» критика назвала «знаковою подією в сучасній українській літературі», яку варто

Висадження Тарасової верби в Оранієнбурзі (Німеччина): На ХІV з'їзді Європейського Конгресу українців (Берлін, Німеччина)

екранізувати, і вона витримала рекордних три видання. Здавалось би, тему вичерпано, вона мала нечуваний успіх, а отже, можна було б заспокоїтись... І раптом виходять ваші письменницькі розвідки «Таємниці Тараса Шевченка. Неймовірні історії кохання», що відкривають світові святее святих – маловідомі сторінки інтимного життя українського Кобзаря. Що це, данина моді, епатаж, чи спроба через дражливу тематику відійти від іконописного образу Шевченка?

– Ось і не вгадали. Ні мода, ні епатаж (цим я перехворіла ще в молодості, коли писала отой «Обертальний хрест або Філософія двох») і ніяка не спроба... Хоч такі хочеться вийняти Шевченка з Прокрустового ложа, у яке його гвалтовно засунули московити, століттями володарюючи на нашій землі. Бажання розколоти отой цинковий пам'ятник, «прикрашений» голубами, і випустити з нього живу душу Шевченка-людини. Але скринька просто відчинялася: цією книгою я створила певний підмурівок під нову споруду, яка виросла на базі моєї трилогії «Возлюбленик муз і грацій». Кохані жінки Тараса Шевченка – це ціла серія романів-кіноперформансів, яка ще має побачити світ. Ваша правда, я мала намір на цій трилогії й зупинитися, вже були б видані мої мемуари, які забуксували, а також незавершений художній сатирично-гумористичний роман. Але ж посипалися листи, запитання, побажання... Та ще й треба ж було світлої пам'яті Дмитра Павличка смикнути за язик – на одній зі стличних книжкових ярмарок (в приміщенні Олімпійського стадіону), він запитав: «Я обіцяю Вам прочитати всі три томи, але скажіть, чи напи-

сали Ви про ту дівчину, що ото з нею Шевченко прогулювався Лаврськими пагорбами?» Він так простягнув руку над головою й зобразив хвилі, а піднесені очі його якимось особливо заясніли. Я не відразу второпала, розгубилася й не знала, що відповісти, але через пару хвилин мені дійшло. Я повернулася: «А, це Ви про ту дівчину, з якою його зустрів на пагорбах Олександр Чужбинський?» – «Саме так!» До поета підійшли читачі і я відступила, але ця коротка розмова не давала мені спокою: а й справді, хто вона така?

Вже стільки десятиліть шевченкознавці б'ються над цим питанням, а віз і нині там. Вже й на попівну Федосію Кошиць грішать, до якої Тарас сватався в Кирилівці. Так хіба ж їй попадя дозволила б до півночі, як згадує Чужбинський, гуляти з нареченим, та ще й з тим, який нещодавно вхопив від неї гарбуза?! Оце мене й засадило знову за архіви. Коли ж я знайшла для себе відповідь в Шевченкових листах до Бодяньського та княжни Варвари Репніної, то прийшла до висновку, що це була Тарасова наречена із Седнева. Він же Бодяньському так і написав, що мав уже в Києві оженився, та Бог не вволив його волі й загнав на каторгу. Отже, була наречена, про яку сном духом досі ніхто не знає! І тут раптом, як Боже провидіння, мені зателефонував седнівський чоловік, Михайло Байдаков, і довірив свої таємні родинні реліквії, які дають підстави припустити, що Тарас Шевченко має пряму гілку свого родоводу. Я висунула версію, що з його прапрабабцею, чарівною вихованкою братів Лизогубів Марією Стадниченко Тараса назавжди розлучив арешт і заслання.

– Робота над книгою довела, що навіть понад півтори століття по відході у вічність Кобзаря українську громадськість все більше бентежить чимало питань про його особисте... І особливої уваги заслуговують сучасні дослідження шевченкознавців, які не припиняють пошуків нових відомостей про Пророка. Не дивно, що вони зацікавили Вас...

– Так, коли я працювала над тими «розкопками», відкрила чимало не відомих мені версій про долю Шевченка, які часом суперечать офіційним. Це змусило мене переглянути їхню правдивість на основі доступних мені документів. Я зрозуміла, що в мене є й чимало недоговореного в трилогії. Та й взагалі, збагнула, що починати ро-

Зустріч з українцями Парижа, модерує Марина Препотенська

мани про життя Шевченка треба не з моменту зустрічі його із Сошенком, як це було в моїм трикнижжі (перші роки життя було подано у вигляді спогадів), а з дня його народження. Так моя трилогія помножилася.

Але що спонукало написати й видати книгу своїх письменницьких розвідок? Я зрозуміла, що деякі використані в романах нові версії біографів поета в художньому творі читач може сприйняти за авторські домисли. Тож виникла потреба створити підмурівок для наступної серії романів – зібравши всі віднайдені версії до купи, видати книгу розвідок про кохання Тараса Шевченка. Бо ж не мною сказано, що кожна версія має право на життя. Хоч я враховую хибність окремих з них і, певно, що не використовую їх в праці над художніми творами.

Так, опираючись на архівні документи, спогади сучасників, листування поета та його твори, у своїх розвідках «Тасмниці Тараса Шевченка. Неймовірні історії кохання» я збрала й проаналізувала на предмет відповід-

ності реаліям найрезонансніші версії дослідників долі поета, намагаючись знайти відповіді на цілу низку питань. Зокрема, чи справді кохана поета Ядвіга Гусиковська здала його польським повстанцям? Через яку жакливу тасмницю графиня Анастасія Толстая знищила щоденник свого чоловіка? З якої причини Ганні Закревській повідомили про буцім смерть її дівчинки при народженні? Йдеться також і про стосунки поета з казашкою Катєю, яку аксакали називають його любленицею, а також – з онукою генерала Ренні Анною, яка, за деякими дослідженнями, є останньою нареченою Шевченка.

В новій своїй книзі я намагаюся проаналізувати й такі питання особистого життя поета, як ймовірність аристократичного походження поета, а також те, чи бував Шевченко в Варшаві, чи навідував місця Конопської битви і чи був знайомий особисто з Миколою Гоголем.

– Тобто ваша книга – це своєрідний підсумок, симбіоз нових по-

шуків сучасного шевченкознавства у царині поглиблення знань про особисте життя українського генія. А як вона відразу ж потрапила на сторінки часопису «Київ»?

До мене звернулася відома письменниця Теодозія Зарівна з запитанням, чи я не маю чогось цікавого до часопису «Київ», який вона редагує. А я щойно поставила крапку в рукописі цієї книги. Я їй спочатку скидала шматками, ще допрацьовувала, а потім вже скинула весь рукопис.

– Ви справді провели колосальну роботу, опираючись на архівні документи, а потім довго вагалися, чи варто взагалі оприлюднювати резонансні версії невідомих романтичних стосунків поета з коханими музами та нареченими. Професор Віктор Жадько в своїй передмові до книги зазначив, що ця книга «становить непересічне явище чималої ваги не лише в українському літературознавстві, а в історії української літератури». Якими були ще реакції критиків, можливо, істориків, шевченкознавців і просто пересічних читачів на ваші дослідницькі версії?

– Я щиро вдячна професорові Віктору Жадьку за таку безоглядну й щирю підтримку мого видання. Він ознайомився з рукописом і письмово, так би мовити, якби у вигляді внутрішньої рецензії, дав кілька вагомих порад, які я врахувала, виводячи остаточний варіант книги. Хоч, може, й не все в ній гладко, але не помиляється лише той, хто нічого не робить. До речі, в багатьох своїх статтях з книги я покладалася на дослідження цього неупередженого шевченкознавця. Вдячна також академіку Василю Кременю, який читав і схвалив цю книгу так само, як і мої попередні романи.

Книга щойно вийшла з друку, але на публікації в журналі, які я висвітлювала у Фейсбучі, було дуже багато схвальних відгуків, зокрема й від літераторів. Відразу вийшло й кілька схвальних рецензій і ваша, пане Крат, була першою, яку Ви опублікували в «Буквоїді». Мені було приємно читати ваші обґрунтовані висновки, а судячи з відгуків на вашу публікацію, читачам теж. Вийшла рецензія також науковиці Людмили Коткової в тижневику «Слово Просвіти», у якій вона наголошує на сенсаційності цієї книжки. А також цікавий допис

письменника Володимира Гаптаря – своєрідний огляд всієї моєї творчості, починаючи з поетичних збірок і завершуючи трилогією «Возлюбленик муз і грацій» та цією книгою письменницьких розвідок. Вона була опублікована в «Українській літературній газеті» з передруком в одному з часописів. Надзвичайно багато було позитивних відгуків у Фейсбучі. Це був такий живий пульсуючий організм. Я згодом все ж опублікую їх у книзі своїх публіцистичних праць. Хоча припускаю, що можуть бути різні думки і судження – це природний процес. Так було і з моїм трикнижжям. Але істина завжди перемагає.

– Як, на вашу думку, співвідносяться між собою дві суперечливі особи – Шевченко як, з одного боку, талановитий митець, апостол правди, заступник знедолених, а з іншого – як перелюбник, який мав інтимні стосунки навіть із заміжніми жінками, що вважається в християнстві гріхом...

– На жаль чи на щастя, я не стала Колумбом у цій тематиці саме в плані біографічних досліджень (не беру до уваги свою художню трилогію «Возлюбленик муз і грацій»). Про це можна почитати і в інших сучасних дослідників долі Шевченка, скажімо, в книзі доктора наук світлої пам'яті Станіслава Росовецького «Сучасна біографія Шевченка», що вийшла 2020 року, тобто після моєї трилогії. В ній, за словами рецензентки Роксани Харчук, біограф «зачіпає не тільки проблему начебто аристократичної Шевченкової генеалогії з предками-опришками включно, його можливих позашлюбних дітей і культ романтичного кохання, котрий охоплює неймовірну кількість коханок і таємних дружин...» Нещодавно вийшла книга на цю тему науковця і шевченкознавця Володимира Поліщука, який мешкає в Черкасах – Тарасовому краї. Та відповідь моя Вам коротка: в кожній людині земне є й божественне. Тарас Григорович був живою людиною, як і всі люди. Не ідеалізуйте нікого й нічого в світі, – закликали ще стародавні філософи. Цей вислів наштовхує на думку, а чи не поневолили ми посмертно нашого Кобзаря, ідеалізуючи образ генія, свідомо чи підсвідомо роблячи поетові «ведмежу послугу»? Чи не створили Ідола, якого адекватно не сприймає нинішня молодь, і, мабуть, не сприйняв би сам поет, судячи з його чесної

і людяної натури та вільнолюбства. Він ненавидів всяких ідолів і сам писав Варфоломієві: «Я тільки не фарисей і не ідолопоклонник». Тож творити ідола – це лише на шкоду авторитетові. Бо всякий ідеал – відлякуючий. Слідом за В. Сиротенком запитую: «Так, він не був святим. Поміявся і каявся. Але ж і на сонці є плями. Чому ж ми не хочемо бачити в Тарасові Людину? Чому відмовляємо йому в гріхах, які нині взагалі гріхами не вважаються?» Творчість є прерогативою вільних людей; раби творити неспроможні. Переконана, не можна відбирати волю навіть після відходу у вічність, бо це позбавляє всіх можливостей творити. А без творчості немає розвитку.

Жінка в уяві Шевченка завжди перебувала в ореолі святости. І він обоював її красу на полотні чи папері. Більш ніж на півстоліття мистецькі еротичні твори Шевченка були заховані від поглядів любителів і знавців мистецтва – до ювілейних виставок 1924 року, і були репродуковані й представлені лише в радянському академічному зібранні творів 1964 року. Тобто – уявіть собі! – через століття по смерті Шевченка! Пройшовши школу Й. Рустема, який започаткував курс оголеної натури, а також перехопивши таємниці пензля майстра жіночого портрета Йоганна Лампі, (у присутності юного Тараса той змальовував його пані – баронесу Софії Енгельгардт, припускається, оголеною), Шевченко до кінця життя буде відданий темі зображення жіночої вроди.

«Оголені», «ню», «акти» й натюрморти зі скульптурними торсами належать до класичної західноєвропейської традиції. Проте Шевченко обробляв власне поле, ніким до того не оране. Здається, що від романтизму він, академік, у роботах, які не були виконані на замовлення чи «під салон», йшов дивним шляхом до модернізму! І одним з індикаторів цього «стрибка свідомості» була тема жіночої тілесності, котру не оминув жоден великий художник другої половини XIX ст.

Тарас Шевченко залишився вірний собі навіть, коли повернувся до Санкт-Петербурга, став академіком (офіційний статус) і створив всього за три роки власний графічний світ. Більший за обсягом, аніж його тогочасний поетичний спадок. Жінки ставали суттю його життя і музами його геніальних поем. Це, як на мене,

й зробило із Шевченка генія і в поезії, і в живописі, і в житті.

Багато хто з наших недругів має бажання знівелювати велич і талант українського Пророка. Маю наголосити, про що зазначає у передмові і той же В. Жадько, що я в своїй книзі, розкриваючи пристрасне кохання поета до жінок, насправді стала на захист образу Шевченка, якому приписали бісексуалізм і інші несусвітні гріхи, якщо, скажімо, читати примітивного О. Бузину. Відомі деякі версії на цю тему й в американського професора Г. Грабовича в його книжці «Шевченко, якого ми не знаємо» чи Станіслава Росовецького «Сучасна біографія Шевченка». Останній взагалі запідозрив, що в відомій історії з прапорщиком Ісаєвим, який «лазив у квартиру» до дружини генерала Герна, Тарас Шевченко приревнував саме його, відчуваючи до нього платонічні почуття (?!), мовляв, не знайшлося там гарної україночки. Але на цьому я не буду зупинятися.

Я знову й знову наголошую, що мої концептуальні підходи суголосні з поглядами відомого літературознавця Євгена Сверстюка: «Не ідеалізуйте й не обоюйте Шевченка. Але пам'ятаймо, що він – душа нашого народу. Шевченко своєю пророкою пристрасно внутрішньо розкріпачував людей і вчив їх бути людьми...» Не ідеалізуйте й не обоюйте! Такої ж думки відомий дисидент Леонід Плющ, який зауважив: «Культурі ж треба робити свою справу, відкривати Шевченка, його глибини й вершини, очищати від намулу й бронзи ідолопоклонства, бесідувати з ним сучасною мовою. (...) Як це не парадоксально, але саме оте ідолське поклоніння, оте обрубання Шевченкового «листа» й «гілок» і призвело до того, що ми його не знаємо досі...»

Безумовно, саме «білі плями» в біографії Кобзаря стали Ахілловою п'ятою для стріл невігласів, чим намагаються скористатися недруги в боротьбі за душу українського народу. Існує ж неписаний закон: аби знищити націю, варто знищити її пророка і мову. Як зазначив академік Василь Кремень у передмові до мого видання: «В умовах сучасної аксіокультурної кризи актуалізується проблема переосмислення спадщини знакових постатей української культури, що пов'язано з пошуками національних духовних орієнтирів...». Образ правдивого Шевченка, давно назрів у суспільстві. ■

ДИВОВИЖНО ВІДДВАЖНІ

Українки на війні – це не дивовижа, а реалії нашої країни. Вони навчилися жити під постійною загрозою, розбиратись у зброї, тактичній медицині та електрогенераторах. Українські жінки стали лідерками та прикладами для своїх побратимів. Їхні історії надихають одних – хто прагне допомагати наближувати Перемогу та соромлять тих, які намагаються відсидітися в тилу. Ми розповімо про тих жінок, які не бояться дивитися в обличчя смерті та чітко розуміють своє покликання.

Підготувала: **ЕЛЬВІРА БОЖАНІ**

СТРІЛА

Марта Дем'янчук, на псевдо Стріла, бойова медикня одного зі штурмових взводів ЗСУ ще в 17 років почала захоплюватися тактичною медициною. За останні кілька років побувала у багатьох гарячих точках: Горлівський напрямок на Донеччині, Житомирщина, Київщина, Світлодарська дуга, Бахмутський напрямок – околиці Соледара.

24 лютого Стріла була на добовому чергуванні на КПП у частині. О п'ятій ранку дівчина прокинулася й побачила перші новини про десантування російських військових на території України.

«Зрозуміла, що мене чекає “гарячий” день. Тоді до частини прийшло до тисячі мобілізованих, тож я не мала часу перепочити жодної хвилини до наступного ранку. Вже за деякий час ми з підрозділом звільняли Київщину та Житомирщину», – пригадує Стріла.

За її словами, будні на війні дуже різноманітні. Так, сьогодні ти можеш мешкати з підрозділом у будинку з усіма умовами, митись у теплій ванній, а завтра вже спатимеш у сирому холодному підвалі, де можеш захворіти на різні інфекції дихальних шляхів.

Та Марта каже, що жінка може пристосуватися до будь-яких умов. Що ж стосується медика на фронті то тут головне мати хороший мобільний автомобіль, який проїде по будь-якому бездоріжжю.

«Найважчим для медиків є не довести пораненого до стабілізаційного пункту. Саме тому потрібно багато навчатись, завжди розвиватись та бути в тонусі. Щоб не гадати потім, коли вже буде пізно, як можна було б вчинити інакше. Мій наплічник повністю укомплектований за рекомендаціями комітету ТССС (Tactical Combat Casualty Care). Зараз усі сертифіковані парамедики працюють за цим протоколом. Ці знання та вміння рятують життя».

У липні 2022 року поблизу Вуглегірської ТЕС, на Світлодарській дузі, Марта отримала поранення. Тоді вона разом з побратимами була в розвідці та виконувала завдання на спостережному посту. Вони були не в простому бліндажі, а бетонному ДОТі. О першій ночі перед спостережним пунктом росіяни спалили ціле село фосфорними та запалювальними снарядами. Десь о другій ночі Марта почула, як за 20м відбувся «приліт» снаряда 152мм. Вдихнувши вона миттєво отримала опік дихальних шляхів.

«Найстрашнішим було те, що я не могла знайти у тому полум'ї ні виходу звідти, ні побратима, що спав навпроти. Чесно, я думала, що він загинув. Але однієї миті він виліз мене за руку та витягнув на вулицю. Правда, втиснувся він у насип за 10 см від стіни, де я спала спиною», – згадує медикина.

Військові почали відходити на іншу позицію, але противник, напевно, відстежував їх по радіостанції. На щастя, бійці змогли виїхати. Через день, коли побратими зазирали в бетонний ДОТ де була Марта, були шоковані – усе було пробите осколками.

«Я була в кутку, не зловила жодного. Але через бетонну споруду та полум'я отримала сильну контузію та опіки. Лікувалася з побратимом, що був навпроти мене, понад місяць. Наслідки контузії видно і зараз. Одне вухо значно втратило слух, який не повернеться вже ніколи. А гормональний збій та проблеми з головою, мабуть, лікуватиму ще не один рік».

Після поранення Марта мала змогу приїхати додому та зізнається, що ті кілька днів були для неї дуже складними.

«Прокидалася вночі. Мені здавалося, ніби я досі лежу у бліндажі й мене

ніхто не витягнув. Потрібно було увімкнути світло, щоб повернутися до реальності. Це, схоже, посттравматичний стресовий розлад, від якого лікує тепер лише війна».

Дівчина вважає, що країна має вкладати усі зусилля, щоб створити хороші реабілітаційні центри для ветеранів й військовим треба дати змогу звернутися за кваліфікованою допомогою до військових психологів та психотерапевтів.

Після перемоги Марта хоче створити повноцінну сім'ю та якомога частіше вирушати з коханим у мандрівки горами.

ЛІЛІЯ

Спокійне життя тендітної Лілії позаду – тепер її рутину складається з ризику, виїздів на передову та порятунку життів побратимів.

У мирному житті дівчина здобула три медичних фахи, паралельно закінчила військову кафедру. 24 лютого Лілія спільно з однодумцями організувала у Києві пункт прийняття поранених бійців. З часом переїхала до Тернопільської області де теж подалася у волонтерство. Та за деякий час не витримала й повернулася до Києва – прагнула потрапити на службу до медичного підрозділу.

«Я розуміла, що мої знання з медицини необхідні там, де тривають бойові дії. Впевненості додавала військова кафедра за плечима. Тож, не роздумуючи, повернулася до Києва та пішла в госпітальєри. А вже у червні підписала контракт із ЗСУ та підсилила одну з бойових бригад на Донеччині».

Зараз Лілія проходить службу в одній з егерських бригад. Каже, що спочатку їй було фізично важко, адже навантаження не можна було назвати жіночими. Також впливали відсутність повноцінного сну та нормального відпочинку, коли на фронті погіршувала-

ся ситуація і постійно тривали ворожі спроби штурму.

Разом з Лілією на завдання виїжджають водій та фельдшер. Лілія каже, що кожен такий виїзд залишив на автівці сліди. За один день таких небезпечних викликів може бути десяток чи навіть більше – все залежить від ситуації на фронті.

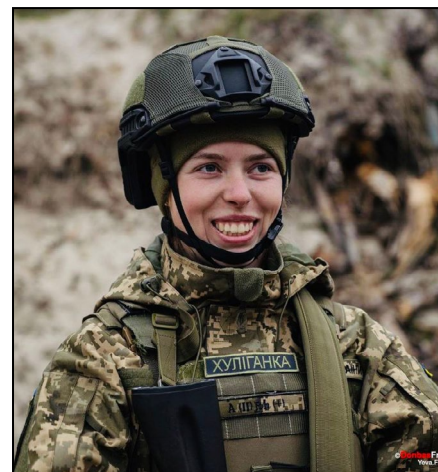
«Був випадок, коли росіяни розпочали штурмові дії. Ми чекали, коли закінчиться їхній обстріл, аби дістатися стабілізаційного пункту. Спочатку мали забрати одного пораненого, але за чотири години обстрілу їх стало в рази більше. Дякувати Богу, хлопці відбили атаку і ми змогли до них доїхати. У той день ми вивезли близько 40 поранених».

Лілія зізнається, що найважчим у її роботі є огляд загиблих бійців. Адже кожен такий випадок ріже по-живому й емоції дуже важко стримувати. Та нічого не поробиш, бо лікарям необхідно визначити причину загибелі. Дівчина наголошує, що важко навіть уявити, з чим доводиться мати справу кожного дня військовим фельдшерам та медикам.

«Багато хто вважає, що лікарі бачили майже все, а тому черстві та беземоційні. Це не правда! Скільки болю ми бачимо. І це все пропускаємо через себе. На цій війні ми втратили багатьох друзів, бойових побратимів. Але від цього наша мотивація перемотати окупантів лише стає міцнішою».

ХУЛІГАНКА

Військова Владислава на псевдо Хуліганка обіймає посаду стрільця. Останні вісім місяців до 24 лютого 2022 року дівчина працювала офіс-менеджером, а на початку лютого вирішила приєднатися до територіальної оборони Києва.

«Я побачила в новинах репортаж про територіальну оборону Києва. Це було 2 лютого, а 4 лютого я вже пішла до військкомату. Я прийшла, а там була черга, мабуть, людей 50. Але через те, що я телефонувала командирку батальйону заздалегідь, за мною вийшли. Мені були дуже раді, коли я туди прийшла. Мене відразу взяли в штаб».

Псевдо Хуліганка Владислава отримала 24 лютого, коли у військкоматі були шалені черги з добровольців. Їй довелося проявити характер та заспокоювати людей, які намагалися якомога швидше пройти бюрократичні процедури.

«Усі щось говорили, смікали мене, штурхали та кричали: “Давайте контракт”. Я встала, стукнула рукою по столу та сказала: “Ану тиша! Давайте по одному!” Начальник розвідки в цей момент стояв збоку біля мене й сказав: “Ого! Хуліганка!”. Так воно до мене й причепилося і закріпилося за мною».

Перші два місяці повномасштабного вторгнення Владислава була у групі персоналу та займалася документами, але сидіти на одному місці з папірцями не хотіла. Тож поросилася до бойового підрозділу – запевнила, що буде там корисною.

На питання, чого їй не вистачає на фронті як жінці, жартома відповідає: «Мабуть, масочок для обличчя, манікюру, гарної зачіски, зручного одягу».

Хуліганка зазначає, що є певні моменти, які можуть викликати труднощі на службі, але загалом швидко адаптуєшся до похідних умов. А от триматися на фронті їй допомагають батьки, які змирилися з рішенням єдиної доньки й підтримують її як можуть. А ще у Владислави є свій талісман – це чашка з написом “Вірю в ЗСУ”, яку їй подарувала мама.

«Я дивлюся на цю чашку, п'ю з неї каву або чай та відразу згадую маму, як вона мене обіймає та називає пташечкою. Це відразу як бальзам на душу».

Жінкам, які хочуть приєднатися до армії Владислава радить, бути готовими до найгіршого та все ж найголовніше вірити в себе, в тих, хто стоїть поруч та вірити в перемогу.

«Наші українки сильні. Вони це знають, відчують і готові йти захищати нашу країну. А чоловіків, які ховаються від повісток, я називаю хлопчиками. Чоловіки ж вже тут, вони боронять Україну, попри хво-

роби та все інше, стоять на варті. Я знаю, що ми йдемо до перемоги й обов'язково перемаємо. На цьому тримається те, що є в голові та серці, тому все добре!»

СВІТЛАНА

Світлана Галич від початку повномасштабної війни змінила положову залу на фронтний шпиталь. Жінка перекваліфікувалася у військову медикіню та очолила хірургічне відділення 61 мобільного госпіталю, куди потрапляють поранені воїни, які боронять південний напрямок.

«Я в акушерстві та гінекології вже 35 років. Маю ступінь докторки медичних наук, звання професорки. На початку повномасштабної війни в мене не було сумнівів, що моє життя має змінитися кардинально. Як то кажуть, бог війни потребує жертв, і моя жертва була така. Я залишила свою улюблену професію і пішла до військових медиків допомагати, служити. Я добровільно мобілізувалася 2 березня 2022 року. У мене не було питання, йти мені в ЗСУ чи не йти».

61-ий мобільний госпіталь стоїть у прифронтових або деокупованих містах де максимальна кількість поранених воїнів. Оскільки у Світлани хірургічна спеціальність то вона навчилася досить швидко надавати фахову допомогу бійцям.

«Будь-який військовий хірург надає первинну хірургічну допомогу: здійснює хірургічну обробку ран, зупиняє кровотечі. Тобто те, що потрібно робити невідкладно, щоб людина не загинула. Далі пацієнт їде до вузких фахівців. Наприклад, воїну по-

трібно зберегти кінцівку, то цим уже займаються на наступному етапі лікування».

Світлана розповідає – на війні іноді трапляються дивовижні історії. Так у жовті минулого року до шпиталю прибули поранені. Серед них був хлопець дружина якого п'ять років тому народила сина, якого приймала Світлана.

«Завжди, коли згадую цю історію, в мене навертаються сльози. Якби якийсь режисер чи сценарист придумав таку історію, то я, мабуть, не дуже б у неї повірила. Але таке сталося в моєму житті. Часто думаю про те, що багато хлопців, які до мене потрапляють, у такому віці, що вони цілком могли в мене народжуватися. І щоразу думаю про те, що, може, серед них є ті, кого я приймала на світ божий. Але просто про це не знаю і вони не знають. Я завжди пам'ятаю, що це чийсь діти, що матері їх народжували у важкій праці жіночій. І тепер матері віддали найдорожче країні. Тому для мене дуже важлива ця історія. Тому в мене є мотивація. Знаю, чому я тут».

За словами Світлани, усі її пацієнти викликають у неї велику повагу і саме вони мотивують жінку не зупинятися. Каже, за 14 місяців служби найголовніше чого навчилася це керувати емоціями.

«Коли я дізнаюся про нові факти звірств, що коять росіяни на нашій землі, в мене, як клубок до горла, підіймається ненависть до ворога. Це нормальна реакція, однак я як лікар не можу керуватися таким почуттям, бо мій розум має залишатися холодним. Маю мислити раціонально, щоб надавати фахову допомогу нашим захисникам. Тому знайшла для себе один вихід. Коли мене накриває ненависть до ворога, я згадую про наших героїв. І ці почуття вдячності та милосердя мені допомагають працювати».

Світлана каже, що у неї є таке відчуття наче все її попереднє життя – це була підготовка до сьогодення, для того, щоб вона могла виконувати на передовій свою місію.

«У мене змінилося все. Я мешкаю у казармі, не можу поїхати за кордон до доньки або наживо спілкуватися з людьми, які мені дорогі, піти з ними випити пива в улюбленому закладі. Це базові речі. А з іншого боку, розумію, що те, як я живу зараз, і є моє справжнє життя. Сама дивована, але відчую себе людиною підготовленою до цього». ■

МІРКУВАННЯ ПРО НАШУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

Відзначення річниць незалежності відбувається у багатьох державах щорічно та з певною фанфарою, але дуже часто без духовного змісту. Це не обвинувачення держав, які рутинно відзначають таку дату. Їхні кордони безпечні, хоч існують політичні противники або вороги. У таких державах відзначення річниць незалежності є нагодою для вихідного дня та всенародного гуляння.

Текст: АСКОЛЬД ЛОЗИНСЬКИЙ

Але не для українців. Ми, мабуть, як мало інших розуміємо свою державну незалежність, як основу нашого існування. Наша українська нація часто і довго була бездержавною. Тому ми справді цінимо нашу незалежність. 32 роки, - від княжої доби, найдовше існування нашої держави.

Мій покійний батько, який відійшов у вічність далеко до проголошення української державної незалежності, згадував:

«Ідеалістичні первні, що від найдавніших часів глибоко закорінилися в духовності українського народу, увійшли в основу ідеалістичного світогляду. Центральною ідеєю стала ідея нації, а саме її незалежність і свободний розвиток сил і вартостей в державі. Тільки держава може забезпечити свободу і справедливість кожній людині в рямках загального добра нації, що є основним і непорушним законом усього суспільного життя. Держава є добром цілої нації, всіх її поколінь, живих, мертвих і ненароджених, зв'язаних спільністю походження, мови, історії, культури, території і змагань. Тому в стані політичного поневолення для української нації початком постулатом є створення Української Самостійної Соборної Держави, а обов'язком

кожної людини української крові, зокрема, незалежно від того, чи вона має другу, прибрану батьківщину, чи ні, є служити українській нації, особливо коли вона змагається за своє існування і за волю в боротьбі проти найгіршого ворога.»

Тобто незалежна держава є завершенням устремління народу до незалежності. Вона, якщо незалежна і демократична, є найкращим захисником прав свого народу та мешканців своєї території. Чи вона такою буде, залежить від якості народу і його культури. Це яскраво проявляється у традиції розбудови держави понад тисячу років.

У козацькій добі вільних людей, гетьманів обирали. Це припинила московська орда після Переяслава, але основна засада і прагнення до вибору та прав населення появилася чітко у Конституції Орлика, після Полтави.

Правдиве розуміння нашої державної незалежності на 33-ому році та боротьби за наше буття йде на другому році важкої війни. Виклик поставив нам ворог. Ми цей виклик прийняли та розгромили. Але залишилась перед нами майбутнє нашого існування. Нам допомагає увесь світ у дуже поміркованому відносному порядку. Рішення у Вільнюсі на вер-

шинних зустрічах НАТО нам дало чітку відповідь, що за нашу державу відповідаємо тільки ми.

І так, мабуть, повинно бути. Для нас це завдання. Були у нашій історії союзники, які зраджували і допомагали. Навчилися ми, що друзі придуть допомогати, але не проливати власну кров.

На 33-ому році незалежності більше вірю у силу духа свого народу. Малоросійство йде, може, у забуття, українська мова усе ж лунає аж по Донбас. З кожним днем стає Україна сильнішою, навіть з пролиттям крові. Поет Закарпаття Іван Ірлявський писав, що життя розквітає на мертвім, що зродилось у вогні боротьби. Так і є! Наша нація та наша держава побудовані на героїзмі нашого народу. Сьогодні, коли Україна є визнаним суб'єктом у світі, як борець за долю Європи, а може і світу, як перемоги добра над злом.

У день річниць нашої незалежності кожен з нас повинен згадати сучасних героїв, які віддають своє життя за Україну. «Кожний подумай, що на тобі мільйонів стан стоїть і за долю мільйонів мусиш дати ти одвіт», писав каменярь Іван Франко. Так і підходить до річниць нашої державної незалежності, з думкою про перемогу. ■

МИХАЙЛО КОЛЬЦОВ: «ПОСТПРАВДА ПОЧИНАЄТЬСЯ, КОЛИ ВАМ БАЙДУЖЕ, ПРАВДА ЦЕ ЧИ БРЕХНЯ»

Історик філософії, медійний аналітик і викладач Києво-Могилянської академії Михайло Кольцов розповів, що таке постправда, як вона допомагала конструювати устрій Третього Рейху та Радянського Союзу, як інстаграм підтримує толерування постправди і чому від неї найбільше страждають науковці.

Спілкувалася: ЮЛІЯ БІЛОУС, KUNSHI.COM.UA

Ви чули про інцидент з Харарі, який дуже сильно розкрутився – стосовно російського перекладу, де він зрештою дозволив зробити дуже гарну підміну понять, яка насправді змінює меседжі, які транслюються? Хоч він стверджує, що це не так і що його головною метою було донести основну думку і що його прочитали якомога більше читачів. І зрештою це вийшла така постправда в постправді.

Так. Цей випадок показовий з огляду на те, що він відбувається на текстуальному рівні, хоча мова йде про конфлікт різних світоглядів. І одна справа, коли ви просто змінюєте значення слів або їхній порядок, а зовсім інша – коли ви маєте діяти на підставі сказаного. Наприклад, якщо ви європейський політик, який має взаємодіяти як з Україною, так і з Росією, то ви розумієте, що це неможливо як одночасний процес – конфлікт світоглядів паралізує таку взаємодію. Хоча і окрема взаємодія – ті ще маневри, адже для цього слід «із розумінням ставитись до бачення іншого». А спробуйте це зробити, якщо цінності іншої сторони є прямою загрозою вашому існуванню. Повертаючись до Харарі, то в його твердженні є одна суперечність: донесення і прочитання його основної думки якомога більшої кількості читачів зовсім не означає, що вони її зрозуміють. Жертвувати

Михайло Кольцов

змістом заради збільшення охоплення – хороша стратегія для блогера-початківця, але аж ніяк не для публічного інтелектуала, яким себе вважає Харарі.

Постправда швидше позначає взаємовідносини між вашим сприйняттям реальності і самою реальністю, тоді як фейки лиш позначають спосіб викривлення вашого сприйняття реальності. Якщо говорити простою мовою, то постправда – це байдужість до того, як і що відбувається насправді, тоді як фейк – лиш спосіб вас обманути.

Постправда ж насправді існувала ще давно? Вона існувала ще в античні часи. Це можна показати на прикладі грецького поліса, ядром якого була політична діяльність всіх його громадян. І щоб бути

успішним у цій діяльності, політики звертались до софістів і ті навчали їх риторичним прийомам, що дозволяли отримати прихильність громадян та інші політичні дивіденди. Те саме стосувалось і юридичної практики. Вміння володіти мовою насамперед передбачало апелювання на агорі: ти виступаєш перед великою кількістю людей і намагаєшся переконати їх у власній правоті або у тому, що твій опонент неправий. І софісти дуже швидко зрозуміли, що мова насправді нестабільна та гнучка (особливо на рівні значення слів), і цю нестабільність та гнучкість можна використовувати, аби переконати людей в тому, чого насправді немає. Це такий давній феномен, що про нього навіть є історичний анекдот, пов'язаний із Сократом. До Сократа приходив чоловік і каже: «Хочеш, я тобі розкажу, що про тебе говорять твої друзі?». Сократ йому відповідає: «Почекай, давай те, що ти хочеш сказати, просіємо через три сита. Перше сито – це сито правди: чи ти впевнений, що це правда?». «Ні, не впевнений, я про це десь чув». «Друге сито – це сито користі. Ти впевнений, що те, що ти мені скажеш, буде мені корисним?». «Ні, не дуже». «Третє – це сито добра. Ти впевнений, що те, що ти мені скажеш, зробить мене щасливим?». Зрозуміло, що навряд. Можна назвати це сито не добром, а щастям. От і виходить три сита:

правда, користь і щастя. Сократ додає: «Якщо ти не впевнений у цих трьох речах, якщо ти хочеш мені сказати те, що не зробить мене щасливим, не буде мені корисним і є неправдивим, навіщо мені це знати?». Це вже був базовий механізм верифікації. Але філософом його зробив не він, а те, що він зробив у переказах своїх учнів. По суті, він сказав: а спробуймо гнучкість нашої мови використати якраз для пошуку істини, а не для отримання політичних посад.

Перші філософи зрозуміли одну дуже цікаву річ: основним імунітетом проти помилок і хиб є знання. Хочеш зрозуміти світ – маєш прийняти, що контроль над ним досягається тільки знанням. Тоді це було дуже переконливо, тому що Сократ, як і Талес Мілетський, один із перших філософів, запропонував простий аргумент: ви не здатні контролювати свого життя, але прагнете щасливого життя – ви ж хочете жити добре? І хороше життя, і щасливе життя залежить лише від одного простого принципу: від вашого рівня володіння знанням. Якщо ви отримуєте знання, ви здатні відрізнити природну необхідність від людських помилок. Якщо ви розумієте, чого ви можете уникнути як людської помилки і чого ви не можете уникнути як природної необхідності, то першого ви зможете уникнути взагалі, а до другого – змінити ставлення і не витрачати ресурси.

Після цього власне і почався розвиток науки, філософії, літератури, бо отримання знання прямо було пов'язане зі щасливим життям.

От коли я в 2014 році був учасником проекту «СтопФейк», то дуже швидко зрозумів, що для журналістів фактчекінг та верифікація не були пріоритетними напрямками. Здебільшого вони зосереджувались на техніках інтерв'ювання та створення емоційних сюжетів. Але я, дивлячись на ці фейки, які тоді поширювали російські ЗМІ, не бачив відмінності між ними і софістичними виразами з античності – це одне і те саме. Вони будуються на одній і тій самій структурі. Але це не було постправдою. Це не була постістина.

З постістиною все трохи складніше. Сам термін з'явився приблизно у 1988-1989 році як «постфактичний», потім почав з'являтися в роботах філософів у 1994 році. Але до 2002 року про нього не згадували.

Тобто постмодерністи це все розвивали?
Постмодерністи були першими, хто звернув увагу на механізми конструю-

вання правди і поставив під сумнів їхню достовірність. Найбільш провокативним, звичайно, було есе Жана Бодрієра «Війни в затоці не було». Він стверджував, що зображення війни на телебаченні зовсім не означає реального існування цієї війни. За цим запереченням, за цим епатажем він хотів показати одну дуже просту річ: людська свідомість здатна замінювати фантазією актуальне сприйняття. Вже пізніше когнітивісти підтвердили цю думку, вказавши, що наша здатність сприймати світ еволюційно направлена не на точне відображення реальності, а на таке її відображення, яке б дозволяло нам виживати. По суті, це означає, що між точним баченням світу і життєво необхідним викривленням ви завжди будете обирати друге.

Якщо ви дивилися фільм «Хвіст махає собакою», то це якраз про постправду: коли президент потрапляє у сексуальний скандал, і за 11 днів до виборів вони кличуть консультанта, який організовує телевізійну війну. Вся нація переживає, чи нападе на них Албанія, чи є албанські терористи з ядерною зброєю біля канадського кордону тощо. Тобто фактично вони обговорюють абсолют-

реальності, не має цієї другої риси. Але подивіться, що відбудеться, якщо ми змінимо значення слова і вкажемо, що під «зеленим драконом» ми маємо на увазі позивний пілота або модель літака або навіть дракона з «Гри престолів», то судження вже може бути піддане верифікації і бути визнане і як логічно несуперечливе, і як відповідне до реальності. З цього прикладу я хочу щоб ви зрозуміли просту річ: логіка лише стверджує, що ви не можете говорити правду логічно суперечливими судженнями, але це зовсім не означає, що ви не можете створювати неправду логічно несуперечливими судженнями.

Де виникла постправда? Не тоді, коли люди почали брехати. Ось чому фейк-ньюз – це не зовсім постправда. Тому що коли ви брешете, ви все одно вимагаєте певного рівня істинності. Наприклад, коли я кажу: «Ой, я спізнився, тому що сьогодні замінували метро», я все одно прошу вас прийняти це як істину, формую цю вимогу. Я наводжу аргументи на користь свого бачення. Воно може бути брехливим, тобто не відповідати реальності, але я докладаю зусиль, щоб переконати вас у тому, що я таки кажу правду. А от постправ-

“ ...Логіка стверджує, що ви не можете говорити правду логічно суперечливими судженнями, але це зовсім не означає, що ви не можете створювати неправду логічно несуперечливими судженнями... ”

но дикі речі, які не мають ніякого стосунку до реальності і існують лише як медіасюжети. І найцікавіше у всій цій ситуації було те, що сам фільм з'явився за два тижні до скандалу з Білом Клінтоном і Монікою Левінські, тож Джеррі Брукгаймер, продюсер фільму, тільки і міг, що відповідати на питання журналістів: «Ні, чуваки, я не винен, я не знав».

Але цей фільм дуже добре продемонстрував, що означає постправда. Чому її плутають з фейками? Існує проста дихотомія у мові, базована на логіці висловлювань: істина і хіба. І відповідно, якщо ви стверджуєте істину, то вона забезпечена несуперечністю ваших суджень. Якщо частини вашого судження суперечливі – воно визнається хибним. Але при цьому у істини є ще один вимір: відповідність до реальності. Якщо ви щось стверджуєте, наприклад, «по небу летить зелений дракон», то це судження є логічно правильним, але не піддається верифікації з точки зору відповідності до реальності. Тобто у ньому всі частини мови перебувають на своєму місці – підмет, присудок – але воно не відповідає

да якраз взагалі не передбачає ніяких аргументів. Її основна характеристика – не те, що це брехня і те, що це фейк, а те, що це повна байдужість до істини. Яскравий приклад – це інстаграм. У чому його особливість? Що ви публікуєте певне бачення реальності, але використовуєте для цього фільтри, кут зору, якісь технічні моменти, щоб викривити уявлення реального. Але подивіться на людську реакцію на це викривлення: вони сприймають це абсолютно нормально.

Але нас ніхто не змушує. Це особистий вибір кожного, так?

В тому-то якраз і особливість риторичних прийомів, які тут застосовані. Найчастіше постістина виявляється через риторичну помилку *ad hominem*. *Ad hominem* – це апеляція до людини. Я стверджую, що вакцинація справедливо допомагає у попередженні небезпечних хвороб. Натомість, ви можете просто сказати: «Ви не праві, бо у вас неохайний вигляд і взагалі мені ваше обличчя не подобається». Бачите, в чому

ad hominem полягає? Ви атакуєте не предмет, про який ми говоримо, а спікера. Ad hominem – це від латинського «від людини», тобто ви починаєте критикувати людські риси і характеристики того, хто про це говорить, а не того, про що говориться.

Розумієте, в чому тут хитрість? Якщо ми повернемося до цього історичного анекдота про Сократа, то при всій історичності там є дві цікаві риси. Перше – що Сократ висуває вимогу до того, хто є джерелом інформації. Він вимагає, щоб той, хто повідомляє інформацію, самостійно наклав ці три сита правди, користі та щастя. Фактично він передбачає певну відповідальність медіа за те, що вони повідомляють. Ситуація посправди демонструє те, що оце «байдуже, що я говорю», оця байдужість, оця індивідуальність до істини не тягне за собою жодної відповідальності.

Це як політичні експерти. Вони можуть чесати вам все, що завгодно, знаючи одну просту річ: їх ніколи не притягнуть до відповідальності за їхні судження. А чому їх не можуть притягнути? Бо у вас немає вимоги. І оце друга риса, яка присутня у цьому анекдоті про Сократа. Ви не будете вимагати: «Якщо ти збрехав, то я тобі більше вірити не буду, ти більше не можеш висловлювати думку як експерт». Тоді як Сократ підкреслює, що без цієї вимоги ваш співрозмовник ці сита не накладатиме.

У нас є цікавий стереотип: ми передбачаємо, що людина є істотою, яка сама себе регулює. Тобто якщо я збрехав, я сам накладу на себе покарання за власну брехню. А от і ні. Цього не відбувається. І це означає, що я можу генерувати величезну кількість фейків, розмиваючи ваше поняття між істиною, між власне фактом і думкою. «Я думаю, що Земля не дуже крутиться довкола Сонця. Це моя думка, ви маєте її поважати».

Чому власне питання постістини – це питання, більш близьке до науки, а не до гуманітаристики, хоча і змушене вирішуватись зараз засобами гуманітарних наук. Тому що, наприклад, найчастіше ця індивідуальність до істини стосується саме наукових висловлювань. Є прекрасний ірландський стендап-комік Дара О'Бріен, він навіть дуже показовий приклад в одному зі своїх виступів: «Особливість наших медіа полягає в тому, що вони прийняли демократичність думки, що думка кожного є цінна, без акценту на те, як ти маєш це доводити і, власне, чи нести за неї відповідальність. Ось, наприклад, Сем, він інженер, він запускає космічну станцію.

Ми його запросили, він зараз нам розкаже, як він буде запускати космічну станцію на орбіту Землі. А це Джон, він вірить, що зоряне небо – це простирало. Ось ми послушали Сема. А тепер що роблять медіа? Вони повертаються до Джона і питають його думку. Він каже: *“Та вони що, здуріли? Як вони на простирало цю всю станцію повісять? Що, гачками?”*. Він робить карикатуру з цієї ситуації, показуючи, що найбільше від ситуації постістини страждає саме наука. Бо вона ж базується саме на розумінні того, що істина сприяє розвитку життя, а хиба буде нас відвертати від цього. Вся наука побудована на істині. І зараз це всім по барабану.

Є кілька прийомів, які є техніками постістини. Перш за все, це вже згадана байдужість. Може пам'ятаєте цей приклад з Дональдом Трампом, коли він каже в кафешці: *«Слухай, скажи цим чувакам, що цей малюнок намалював Волт Дісней»*. *«Але це ж неправда»*. *«Кого це хвилює?»*. Я бачив цю ж історію і в іншому викладі, але зі схожим змістом. Ще один із прийомів – це тотальне заперечення. «Я в це вірю, і мені по барабану, які аргументи ви наведете».

Щось на кшталт «змін клімату, глобального потепління не існує»?

«Я в це вірю, ви мене ніяк не переконаєте. Це моя думка, ви не маєте права змінювати мою думку. Ви маєте цінувати мою думку». Це приводить нас до неоднозначної ситуації, бо зрештою ми не можемо сказати, хто буде відповідальний за виправлення. На кого покласти відповідальність: на філософів, на журналістів чи на науковців? Хто має змінити ситуацію?

Тому що оця невідповідність істині... Ви особливо це могли побачити на політичній кампанії, коли людина могла чесати все, що завгодно і як завгодно, і все одно отримувати якісь політичні дивіденди. І загалом ситуація стає дедалі небезпечнішою, бо зрештою, якщо ви не розрізняєте істину і хибу, ви втрачаєте точку контролю. Ви потрапляєте в ситуацію вічної невизначеності. Бо тепер ви не готові докласти зусиль, щоб відрізати істину від хиби. Але найгірше інше – у цій ситуації невизначеності ви не можете говорити взагалі. А якщо ви про це не говорите, то ви і не дієте.

А як це сталося? Коли відбулося знецінення знання, яке передбачає, що ти можеш контролювати щось і, відповідно, якимось оцінювати?

Як ми казали про античні форми, воно існувало ще тоді, тобто це не нове

відкриття. Але на противагу завжди існувало щось, що могло мати таку саму силу, що й брехня. Бо у брехні є одна дуже цікава особливість, як і в ситуації постістини – вона неконгруентна реальності, вона невідповідна реальності. Ви можете використовувати найпалкіші слова проти вакцинації, але поліомієліт швидко поставить вас на місце. Ви можете використовувати найвитонченіші аргументи проти зміни клімату, але підняття рівня води та температура швидко змусять вас змінити звичний вам ритм життя.

Чому це стало дуже активним після 1970-х, в другій половині ХХ століття? Інформаційні мережі. Вміння зв'язувати різних людей, не зіштовхуючи їх обличчям до обличчя. Розвиток телебачення і розвиток інформаційних мереж – оце те, що помітив Бодрійяр, за що його лають навіть науковці, не розуміючи, що він власне сказав. А він сказав дуже просту річ: телебачення замінює нам бачення реальності. Ви користуєтесь інформаційні мережі як джерело для отримання своїх знань про реальність. Та навіть більше, ви користуєтесь фільми для свого знання про науку. Вийде якийсь науково-фантастичний фільм, який буде розказувати, що насправді ви користуєтесь лише 10% свого мозку, – і все, ви вірите в цей факт. Фільм замінив ваш діалог з наукою. Що й казати про інші аспекти.

Згаданий раніше Дара О'Бріен особливо знущався з фільму «2012». Чому він так робив? Тому що він колишній фізик, у нього Ph.D. з фізики. І тому він показував, наскільки фільми нам замінили уявлення про світ і науку. От вам і відповідь на запитання, чому це зараз сталося. Навіщо мені читати оригінал, якщо я можу подивитися фільм? Можу дізнатися це з телебачення? Можу іншим чином дізнатися інформацію, але опосередковано?

У вступному курсі з філософії я давав студентам контрольні роботи на помилки в аргументації. Вони мали виявити помилку у реальному судженні, взятому з фейсбуку, назвати її і пояснити її помилковість. Для них найтяжчим завданням було якраз не розуміння цієї помилки, наприклад, ad hominem, а саме віднаходження її в реальному прикладі. А я навіть не видавав приклади, я просто брав їх з фейсбуку. Для них було справжнім викликом виявити помилку, вони навіть не могли побачити, де там помилка.

Це тому що ми живемо в епоху великих потоків інформації, з якої ми вибираємо тільки якісь шматки?

Тут є декілька причин. По-перше, споживання інформації стало опосередкованим, робота з джерелами стала тяжчою. Тобто, фактично, між вами і текстом Арістотеля зараз стоїть цілий пласт.

Багато інтерпретацій Арістотеля?

Ні-ні, не інтерпретацій. Коли от ви зараз почули про Арістотеля і вирішили: «о, цікаво, треба про нього більше дізнатися». Яким буде ваш шлях? Ви почнете гуглити. На що ви потрапите? На Вікіпедію. Потім з'ясуєте, що щоб дістатися до текстів, у яких наявні інтерпретації Арістотеля, вам треба ще добряче пошукати. Ви потрапите на Вікіпедію, на якісь дивні реферативні сайти або словники. Щоб тільки добратися до цих текстів, вам доведеться докласти значних зусиль і знадобиться певна підготовка. Зрозуміло, що у ситуації, коли ви просто хотіли дізнатись, хто такий Арістотель, Вікіпедія вам дуже допоможе. Але як тільки ви почнете перевіряти отримане вами знання через серйозні дослідження, то зі здивуванням побачите, що вони суттєво відрізняються від прочитаного раніше.

Люди почали розповідати історії десь на самому початку розвитку людської цивілізації. Це мало не найдавніша наша характеристика. Чому саме зараз сторітелінг став трендом? Чому, власне, фільми для нас зручніші, ніж першоджерела? Тому що вони відповідають структурі нашої свідомості. Ми мислимо історіями, тому-то вони і зручні. Згадайте, як ви переповідаєте свої спогади комусь. Ви автоматично будете з них історію. Це не відповідає тому, що трапилось насправді. Може бути змінений порядок, змінені акценти, але ви переструктуруєте це. І всю інформацію, яку ми зараз отримуємо, ми маємо в тій чи тій формі історії. І виходить, що студенти, не навчені роботі з оригіналом, не знають, що текст може бути інакший. Єдиний їхній критерій істинності – це нарративність, той факт, що це створює історію. Метафори, гіперболи, просто-напросто емоційна форма подачі стає важливішою за питання на кшталт «чи справді сказане відповідає змісту?».

Ось чому ми потрапляємо в ситуацію постістини, ось чому нам байдуже, істина це чи хіба – адже історія красива. Краса історії для нас стає важливішою за її зміст. Ось чому ми знаємо, що в інстаграмі використані фільтри і зміст фото неправдивий, але яка красива історія! Ось вам і причина. Ось чому це трапилось саме зараз.

Але, знову ж таки, це базується на простих механізмах, на дуже давніх прийомах. Проблема полягає в тому,

що інституції, які раніше тримали баланс з поточною ситуацією, зараз дуже сильно ослабли.

Які, наприклад?

Та сама наука. Якщо вам потрібно апелювати до науковця, де ви його знайдете?

В Академії наук?

Це де – «в Академії наук»? Відразу перша проблема полягає в тому, що ви знаєте назву інституції, але не знаєте, куди вам іти. І навіть більше, припустімо, що ви прийшли в цю інституцію. Куди вам іти? Ви потрапляєте у вестибюль, напівпорожня зала... Фактично у вас повністю відсутні комунікаційні канали з науковцями. А як ви його верифікуєте як науковця? Через його публічний образ? Будь ласка. От тільки цього замало, як показали недавні випадки з псевдонауковцями.

От бачите, в чому хитрість: тоді, коли розмивається межа між істиною і хібою, тоді, коли ви не докладаєте зусиль, щоб наводити аргументи, тоді ви втрачаєте базовий механізм верифікації. У вас немає ніяких підстав висловлювати те чи те твердження, тому що всім байдуже, яке твердження ви висловлюєте. Ось чому в університеті настільки гострою є проблема плагіату. Студенти не розуміють: а якого дідька вони мають напружуватись, якщо це всім байдуже? Ось ця байдужість між істиною і хібою. Викладач від мене вимагає факт наявності роботи. Що там всередині буде написано – в принципі, неважливо. Ось вам і причина, чому студенти інколи не розуміють відмінності між плагіатом і якісною роботою. А нащо?

Я з цим не стикалася, у мене завжди було розуміння, що плагіат – це погано.

Тому що перш, ніж ви зіштовхнулися з цією ситуацією, у вас уже був імунітет. Мій імунітет формувався завдяки бібліотеці і розумінню, що на одне і те саме явище може бути побачене з різних перспектив. Але ці перспективи повинні мати одну характеристику – вони мають бути обґрунтовані. Таким чином ви можете знати про існування альтернативного погляду про форму Землі, але розуміти, що він необґрунтований, він порушує друге базове правило логіки – не відповідає реальності. Ця позиція може бути хорошою як мовний конструкт, але не відповідати реальності. Маючи цей досвід зміни перспектив, ви більше звертаєте увагу на інструменти обґрунтування, аніж на самі твердження. І тоді ви легко

долаєте розрізняєте фейк від правди – просто звертаючи увагу не на форму твердження, а на спосіб легітимізації цього твердження і на спосіб його поширення. Тоді ж, коли вам на це байдуже, утворюється ситуація «байдуже, це неважливо, я на тому не розуміюсь».

А в таких умовах дуже легко маніпулювати?

Що, власне, і відбулося в останній рік. Що таке маніпуляція? Це завжди досягнення певної мети, через отримання потрібної для цього поведінки інших суб'єктів. Тобто ви маєте мету, ви розумієте, що звичайними засобами, які прописані та узгоджені, ви цього не досягнете, і тому ви розумієте, що можете досягнути своєї мети, якщо зміните самі правила. Маніпуляція відбувається тоді, коли ви розумієте, що не досягнете своєї цілі за наявних правил гри, і ви намагаєтесь «хакнути» самі правила гри. Ви не уявляєте, які можливості відкриває хаос, особливо, якщо це хаос у соціальних регулятивах.

Це дуже страшна ситуація, її розвиток...

Мені сподобалось нещодавнє психологічне дослідження, яке підтверджувало висновки ще експериментів 1960-х років, і вказувало, що людина обираючи між невизначеністю і подіями з негативними наслідками (а до таких належить і брехня), буде робити вибір на користь останньої.

Тому що невизначеність – апіорі гірше?

Тому що невизначеність лякає нас більше, ніж брехня. Ось чому тут відкривається простір для маніпуляцій.

То виходить, весь Радянський Союз був побудований на постправді?

Він був побудований на газеті «Правда», яка не мала ніякого стосунку до правди. Подивіться цю газету. Знаєте, що мене найбільше вражає? Це ностальгія за Радянським Союзом через радянські фільми. «Які ж красиві люди тоді жили! Якими ж моральними проблемами вони переймалися!». Зрозумійте правильно: Радянський Союз – це тотальна фальшивка саме у тому, про що саме говорилося, що насправді робили і якими засобами намагались подолати цей постійний розрив між словами та діями. Тож не дивно, що знадобились значні дослідження та серіал «Чорнобиль», щоб це показати... ■

Продовження інтерв'ю в наступному номері.

ДУШЕВНА ГІГІЄНА, АБО ЯК НАЛАГОДИТИ ЖИТТЯ

"Психічно здорова людина проявляє себе в повсякденному житті таким чином, що вміє відрізнити припущення від реальності, суттєве від другорядного, має позитивне ставлення до себе та інших людей."

Матеріал надав: PROJEKT: UNICEF-„UKRAJINA“
„MEDIÁTOR PODPORY ZDRAVÍ PRO UKRAJINU“

Сьогодні поговоримо що таке психологічна гігієна або психологічний баланс. Крім того, розповімо, чому кожній людині щодня важливо практикувати психологічну гігієну. Особливої актуальності питання психологічної гігієни набуло після початку широкомасштабного вторгнення Росії в Україну. Війна зрушила з нажитих місць мільйони людей, які були вимушені не за власним бажанням покинути домівки і рідних. Невідомість, страх за життя дітей та рідних, невирішеність побутових питань – все це стало сильним стресовим фактором.

З тривалим стресом пов'язано багато проблем зі здоров'ям пов'язані з тривалим стресом та проблемами в міжособистісних стосунках, особливо з людьми, які знаходяться в безпосередній близькості

Якщо ви втратили життєві цілі, зневірилися, втратили дружні зв'язки, ви знаходитесь у небезпечній зоні психологічного дискомфорту, який може прогресувати до психічного або психосоматичного захворювання. Ознакою нашого часу є зростання частоти психічних захворювань по всьому світові. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), у переміщених особ або біженців виявляється збільшення частоти депресії, неврозів, тривожних розладів тощо порівняно з іншим населенням. З самого початку вторгнення польські дослідники активно вивчали психологічний

стан 10 млн українських біженців в міграційних центрах Перемишля (Польща) та Львова (Україна) і дійшли висновку, що більшість біженців мають ознаки відхилення від психологічної рівноваги. Так, 31,5% біженців страждають на пост-травматичний синдром; 31,5% мають ознаки депресії різного ступеню важкості; у 11,1% біженців спостерігався патологічний рівень тривожності; у 1,5% біженців виник гострий психотичний стан.

Чим загрожує тривалий стрес?

Порушення психологічної рівноваги призводить до виникнення психосоматичної хвороби. Вважається, що до третини всіх захворювань мають психосоматичне походження, а це означає, що психологічні проблемами підвищують шанси захворювати. Які хвороби спричиняються стресом найчастіше? До психосоматичних хвороб відносяться артеріальна гіпертензія, порушення

функції травної системи, головний біль, серцеві напади, виразка шлунку, шкірні захворювання, мігрень.

Правила виживання в стресових умовах

Давно відома істина про те, що зовнішні обставини ледве можливо контролювати. Але ми зможемо набувати корисних життєвих навичок, які допоможуть зменшити вплив стресових факторів і втримати психологічну рівновагу у важких життєвих ситуаціях, зокрема і під час вимушеного переселення в іншу країну.

- Приділяйте хоча б 30 хвилин на день активному руху, швидкій ходьбі або ходьбі по сходах. Фізична активність викликає хімічні реакції в нашому організмі, які зменшують стрес, тривогу та створюють гарний настрій.
- Щодня споживайте дві порції фруктів і три порції овочів.
- Не вживайте більше як 17 грамів чистого спирту на день (300 мл пива або сухого вина).
- Обмежте споживання солі. Рекомендована добова норма солі становить 5 г, причому 4 г солі вже містяться в їжі.
- Обмежте споживання цукру в їжі та напоях. Рекомендована добова норма цукру становить 25 г, що дорівнює 6 кубикам цукру. Навчіться читати етикетки на продуктах харчування та напоях.
- Піклуйтеся про себе – хваліть себе за досягнення, шукайте свої вподобання, діліться радістю з людьми.
- Керуйте свої часом. Дотримання певного режиму дня допомагає перенести стрес.

- Регулюйте сон. В нормі людина потребує спати 6-8 годин на добу. Лягайте спати в один і же той самий час.
- Розвивайте та підтримуйте добрі стосунки з людьми навколо нас.
- Розважайтеся і смійтеся.
- Якщо вам потрібна допомога, не бійтеся попросити про неї.
- Навчитися цим принципам, поговорити про свої страхи, позбавитися невпевненості і навчитися тримати психологічну рівновагу можна на тренінгах, які проводять медіатори проєкту UNICEF "Podpora zdravi pro Ukrajinu"

„Втримати психологічну рівновагу допомагають здорові стосунки з оточуючими людьми, праця, улюблена справа, фізичні вправи“

Медіаторка проєкту Марина Мариниченко, авторка навчального посібника, висококваліфікована психологиня, навчить всіх бажаючих спеціальним вправам на розслаблення м'язів та диханню, яке зменшить напругу та тривожність. Познайомитесь з медитацією – технікою, яка допоможе вам зменшити тривогу та стрес і зосередитися на теперішньому моменті. Почавши з короткої медитації 5-10 хвилин на день, ви навчитеся зосереджуватися на диханні або повторенні мантри. З фахівчицею ви поговорите про соціальні методики, які поліпшують взаємодію між людьми,

ми, та підберете той вид фізичної активності, яка доступна саме вам. Всі разом повчимося планувати та встановлювати цілі, що, на думку психологині, допомагає звладнути стресову ситуацію.

Оскільки психіка тісно пов'язана з тілесними реакціями, Марина Мариниченко в своїй практиці активно застосовує методику американського лікаря Едмунда Джейкобсона (Edmund Jakobson), який у 20-х роках минулого сторіччя активно досліджував цей зв'язок. Він отримав результати, які підтверджують виникнення м'язової напруги внаслідок емоційної реакції. Джейкобсон виявив, що напруження м'язів зростає зі збільшенням емоційної напруги. Для вирішення цієї проблеми Джейкобсон розробив техніку прогресивної нервово-м'язової релаксації, яка дозволяє розслабити як тіло, так і розум. Дослідник зауважив на той факт, що чередування усвідомленого напруження і розслаблення певних груп м'язів зумовлює загальну релаксацію організму і зменшує напругу. В результаті у людини відновлюються сили і підвищується стресостійкість. В емоційно виснажливих ситуаціях така проста двоетапна вправа допоможе вам краще пережити стрес, поліпшити сон, і, навіть, позбутися дискомфорту від болю голови або живота. Методика Джейкобсона дозволяє розпізнавати перші ознаки напруги, які з'являються протягом дня. Оволодіння цією методикою покриває вашу якість життя та дозволить протидіяти несприятливим життєвим обставинам.

Слідкуйте за інформацією на наших веб-сторінках і приходьте на тернінги. Гарантуємо правдиву та корисну інформацію та живе спілкування. ■

Не ризикуйте своїм здоров'ям!

Матеріал підготувала тренерка команди медіаторів Юлія Жарікова та координаторка проєкту ЮНІСЕФ «Підтримка здоров'я для українців» Вікторія Маторіна

БАЗА ДАНИХ ZITE MANAGER

У ЗМІ та під час особистих зустрічей з початку війни з'явилося багато історій про житлові умови, які суперечать стандартам гідності. Цьому питанню довгий час не приділялося належної уваги, хоча обговорення мінімальних стандартів і людської гідності є однією з найважливіших тем у нинішній ситуації. У Чеській Республіці не було інструменту, який би міг зібрати інформацію про такі умови в одному місці, потім проаналізувати і поділитися нею з ширшим колом людей, які допомагають біженцям. Саме тому Міжнародна організація з міграції в Чеській Республіці впровадила міжнародно визнану платформу Zite Manager.

Підготувала: СОФІЯ РЯБУШКІНА

База даних Zite Manager – це інструмент для збору та управління даними, пов'язаними з розміщенням і варіантами житла в різних регіонах в рамках гуманітарних місій по всьому світу. Вона активно використовується в 7 країнах на різних континентах і з весни цього року працює в Україні. У Чехії платформа була запущена 1 липня 2023 року.

Мета платформи Zite Manager – об'єднати інформацію про об'єкти масового розміщення, розташовані на території Чехії. База даних передбачає збір та подальший обмін вибраною інформацією про конкретний гуртожиток (ubytovnu): ціна, інформація про номери, наявність послуг та транспорту, зручностями в районі тощо. Вона також дозволяє завантажувати фотографії та полегшує моніторинг і координацію надання послуг (наприклад, соціальних) Вона сприяє моніторингу стандартів проживання, а також може бути використана для пошуку притулку. Вона зручна і проста у використанні. Вона має карти, які показують розташування гуртожитків, і може працювати як онлайн, так і офлайн через мобільний додаток.

Платформа була створена в першу чергу для того, щоб допомогти біженцям з України знайти житло, контролювати умови проживання та ділитися інформацією про діяльність,

що проводиться в гуртожитках, між відповідними суб'єктами. Але в довгостроковій перспективі вона також має можливість служити інструментом для зменшення ксенофобських настроїв або расизму в суспільстві, підтримуючи не тільки мігрантів і біженців з інших країн, а й чеських громадян, які потребують притулку.

База даних доступна набагато ширшому колу осіб, ніж державна база даних HUMPO. В першу чергу, доступ мають представники різних некомерційних організацій, громадських центрів, соціальні працівники муніципальних установ та інші представники державної адміністрації. Дозволи призначаються і дозволяють як переглядати дані, так і завантажувати та редагувати їх. Дані збираються за допомогою зручної системи ODK/Kobo, яка функціонує як проста онлайн-форма. Це дозволяє краще відобразити ситуацію в регіонах і виявити існуючі проблеми або поліпшити становище людей, які проживають у гуртожитках (наприклад, кількість і функціонування туалетів і душових або те, як біженців інформують про новини, що їх стосуються).

Наразі також обговорюється і готується інструмент, за допомогою якого як користувачі бази даних, так і біженці могли б залишати відгуки про житло, в якому вони наразі перебувають. Цей механізм дозволяє мешканцям брати безпосередню участь

у процесі створення безпечного та гідного середовища, що відповідає стандартам.

Підсумовуючи, можна сказати, що платформа Zite Manager може бути дуже вигідною та корисною як безпосередньо для людей, що проживають у засобах розміщення, так і для представників некомерційного сектору та органів державного управління. Спільна робота з платформою принесе позитивні зміни для всіх людей, які потребують житла.

Ви хочете вплинути на середовище в гуртожитках, де живуть біженці? Завітайте на сайт Представництва MOM (czechia.iom.int) в Чехії (чи через QR кодом нижче) або візьміть участь у тренінгу по роботі з базою даних. Наступний онлайн-тренінг (російською мовою) відбудеться 15.9.2023 о 15.00 (приблизно 45-60 хв). Посилання на онлайн-тренінг (MS Teams) можна знайти на сайті Представництва MOM в Чехії. Дати інших тренінгів та посилання на них також можна знайти на вищезгаданому веб-сайті. ■

ПЕРЕДПЛАТА МІСЯЧНИКА «ПОРОГИ» ВСЬОГО ЗА **500 CZK / РІК** РАЗОМ З ПОШТОВОЮ ПЕРЕСИЛКОЮ.

Замовити часопис можна таким чином:
вислати кошти на рахунок: **1925774379/0800**
і повідомити редакцію про оплату та адресу замовника.
Інформація: **uicr@centrum.cz**
або на: **ukrajinci.cz/ua/casopis-porohy**

QR Platba

 KEYOVERLAY.com
НАКЛЕЙКИ НА КЛАВІАТУРУ

Ми раді вам запропонувати простий, дешевий та швидкий спосіб як легко писати різними мовами.

НАКЛЕЙКИ НА КЛАВІАТУРУ

В асортименті інтернет магазину знайдете понад 50 мов та різні мовні комбінації (наприклад чесько-українсько-російсько-англійська комбінація розкладок в одному). Пропонуємо наклейки різних форм, кольорів (від білого до люмінесцентного і навіть золотого) на прозорому, чорному чи білому фоні.

Для реалізації наклейок була вибрана найякісніша технологія друку та матеріал з високою фіксацією і низькою товщиною, що гарантує стійкість наклейки на клавіші та комфорт при друку. Усі стікери мають захисний шар (ламінування) для забезпечення їх довговічності. Завдяки універсальному формату, підходить для будь-якого типу та моделі клавіатури.

W www.prelepkyanaklavesnici.cz
E info@prelepkyanaklavesnici.cz
T +420 721 751 155

English version:
W www.keyoverlay.com

СКИДКА 20%
при закупівлі
будь-яких наклейок
та безкоштовна
доставка
при закупівлі
над 500 Крон
Код для скидки:
porohy

СУБОТНЯ УКРАЇНСЬКА ШКОЛА «ЕРУДИТ» В ПРАЗІ ЗАПРОШУЄ

- ✓ Бажаєте отримати українську освіту за кордоном?
- ✓ Ви хочете знати традиції та звичаї нашого народу?
- ✓ Ви готові наполегливо працювати над собою?

НАБІР УЧНІВ (1-11 класи).

В нас ви отримаєте документ державного зразка України.

Адреса:

Прага 1, ZŠ Uhelný Trh 4
www.erudyt.cz,
facebook.com/Erudyt,
susherudyt@gmail.com,
тел. +420 774 497 994

ПРОЕКТ "МЕДІАТОР ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я ДЛЯ УКРАЇНИ"

Для інтеграції та адаптації новоприбулих українців важливо підтримувати та зміцнювати психічне, фізичне та соціальне здоров'я, допомогти знайти себе та забезпечити комфортне життя.

Відвідування всіх заходів - БЕЗКОШТОВНО

Психологічна
підтримка

Фізична активність

Доступність медичної
допомоги

Харчування

Профілактика інфекційних
захворювань та вакцинація

Підтримка майбутніх матерів та
догляд за новонародженими

В рамках проекту реалізуються лекції з інтерактивними іграми для дітей та з практичними заняттями для дорослих.

+420 725 191 373
ua.unicef@szu.cz

Facebook

Telegram

Instagram